

Почетком априла 2009, баш у време самита НАТО-пакта и 60-годишњице његовог оснивања, Северна Кореја је лансирала, према званичном Пјонгјангу, комуникациони сателит а, према западним изворима, балистичку ракету дугог домета. На страну чињеница да се опет некако јубилеј овог званично „одбрамбеног“ савеза поклопио са неком међународном кризом – 50-годишњица се одвијала у јеку бомбардовања Савезне Републике Југославије – која баш, скоро као поручена, треба да подвуче разлоге за његово даље постојање – ово није место за дубље проучавање таквих подударности. Занимљива је била реакција некадашњег председника доњег дома америчког конгреса, Републиканца Њута Гингрича, који је само неколико сати након лансирања ракете изјавио на америчкој телевизији Фокс да је Северну Кореју требало спречити у њеним наумима „превентивним ударом“. Између „три-четири“ опције које је Гингрич препоручио, на првом месту је била опција „електромагнетног пулса“.

Електромагнетни пулс – ЕМП – је ефекат који се постиже детонацијом нуклеарног експлозива на висини између неких 40 и 400 км, изазивајући прасак електромагнетске радијације и онеспособљавајући електричне инсталације, комуникације, рачунаре, итд. на територији која може да обухвати територију једне државе или, пак, читавог континента, у зависности од висине и јачине експлозије. Сличан ефекат може се постићи и ненуклеарним путем, али су последице битно сужене.

Није јасно да ли је Гингрич мислио на ненуклеарну или нуклеарну варијанту овог феномена. Можда је сматрао да то и није битно, тј. да није битно да ли би Северни Кореанци у Гингричевој варијанти били окупани радијацијом или би им „само“ били онеспособљени сви системи, попут струје, водовода, комуникација, итд, који су саставни део савременог живота – с обзиром да Северна Кореја званично припада амерички-дефинисаној „осовини зла“, а уз то је још и – опет по америчкој дефиницији – „држава-одметник“. А, као што Србија зна, једном када су дехуманизоване, с таквим државама се може радити шта вам је воља – осим, наравно, ако не поседују неко оружје, на пример нуклеарно, које би чинило напад на њих можда превише скупocenим у очима сопствене јавности. Зато их ваља спречити да такво оружје и развију, или бар екстремно ограничити могућност његове примене.

Пише: Александар Павић
четвртак, 16 април 2009 17:55

То је један од разлога што САД и дижу толико буку против држава као што су Северна Кореја или, још више Иран. Делимично је та наизглед пренаглашена бука и ствар тактике, у склопу новијих приступа теорији „одвраћања“ који су наведени у референтној америчкој публикацији „Основе одвраћања у пост-хладноратовском добу“ (Поткомитет за политику Групе за стратешко саветовање при Америчкој стратешкој команди, 1995.). У тој публикацији се, на пример, каже да би амерички капацитети за одвраћање били умањени када би америчке вође деловале потпуно рационално и смирено:

„Када неки елементи делују као да су потенцијално 'ван контроле', то може бити корисно у произвођењу и појачавању страхова и сумњи у главама оних који доносе одлуке на супарничкој страни. То основно осећање страха је главни погон одвраћања. Део националне личности коју пројектујемо према свим супарницима треба да буде и могућност да САД могу да постану ирационалне и осветољубиве ако њихови витални интереси буду нападнути“.

Ово су речи које свакако треба запамтити, мада је у садашњем свету све теже разлучити ко је истински ирационалан а ко се само претвара. Но, мора се дозволити и могућност да део америчке буке која се диже у погледу „држава-одметника“ лежи у истинској забринутости над могућношћу евентуалног (нуклеарног) ракетног напада (јер, у начелу, скоро све је могуће) – мада још нема никаквих доказа да поменуте државе, или нека трећа, или нека „независна терористичка група“, под претпоставком да тако нешто постоји, уопште поседују ракету која може да досегне територију САД или њених „савезника“ (што је, истина, са непрекидним ширењем НАТО и сродних „партнерстава“, све шири и шири појам). Али, део тога може бити и димна завеса, иза које се крију неке много мање бенигне амбиције.

Но, било како било, некако упоредо са дешавањима у Северној Кореји (и јапанском ваздушном простору, кроз који је севернокорејска балистичка ракета протутњала на свом неизвесном путу – у свемир, са сателитом, према севернокорејским властима, или у океан према западним тврдњама), још увек свежи амерички председник Барак Обама изјавио је 5. априла у Прагу, у присуству масе од неких 30-ак хиљада, да је циљ САД „потпуна елиминација“ нуклеарног оружја, али и да ће САД наставити са пројектом противракетне одбране у Европи, која подразумева размештање ракета-пресретача у Пољској и анти-ракетног радара у Чешкој:

„Док год постоји претња из Ирана, ми ћемо наставити са изградњом система ракетне одбране који је рентабилан и доказан. Иранске нуклеарне и ракетно-балистичке

Како је Барак Обама научио да воли противракетну одбрану

Пише: Александар Павић
четвртак, 16 април 2009 17:55

активности представљају праву претњу, и то не само за Сједињене Државе већ и за иранске суседе и наше савезнике.“

С тим у вези, а према лондонском Телеграфу:

„Маса је са ентузијазмом поздравила оне више идеалистичке делове говора г. Обама, али је била релативно суздржана када је говорио о својој подршци за противракетну одбрану.

Петр Срамек, 33, био је међу разочаранима што се г. Обама није одрекао политике којој се противи више од две-трећине Чеха. 'Јако ми се допала јасна порука у вези нуклеарног разоружања али сам против система противракетне одбране. Он има више везе са остваривањем геополитичког утицаја него са одбраном против ракета.'

Арена Противинска, 30, себе је описала као 'велику присталицу' г. Обама, али га је оптужила за 'дволичност' због истовременог залагања за светски мир и даљи рад на ракетном штиту. 'Звучао је као Џорџ Буш, говорећи нам да треба да се плашимо како би оправдао противракетну одбрану.'“

Може се претпоставити каква би била реакција „разочараних“ Чеха да су имали у виду да се претња Њута Гингрича с почетка текста упућена Северној Кореји посредно односи и на њих – и то не само на њих. Ево шта је о ефектима „пресретања“ балистичких ракета над европским небом рекао некадашњи Начелник главног штаба руских оружаних снага, генерал Јури Балужевски (2005.):

„У полупречнику од 500 до 600 километара, зависно од јачине нуклеарног пуњења ракете-пресретача, генерисао би се електромагнетни импулс који би изазвао потпуни губитак електричне енергије и прекид рада рачунара, електрана, гасовода, црних станица за воду, радија и телевизије, и железничких и аеродромских служби.

Ударни талас би уништио многе зграде и структуре, док би радиоактивност загадила терен за више година унапред. Чернобилска катастрофа би личила на дечију

смицалицу.“

А украјински Министар одбране, Анатоли Гриценко, изнео је сличну визију у марту 2007:

„Нико не зна шта би могло да се налази унутар фрагмената [пресретнутих ракета]. Јер ако се буквално не ради о нуклеарној бомби или нуклеарној бојевој глави, то би још увек могла бити, на пример, прљава бомба са радиоактивним агенсима који би, уз ефекте чернобилске нуклеарне катастрофе могли још много више да загаде нашу територију. Или би могао да буде неки вирус или биолошко оружје.“

Између осталог, вероватно да би спречила и овакву могућност, канадска влада је још 2005. донела одлуку да не учествује у заједничкој анти-ракетној одбрани са САД. Али, очигледно је да је Канада нешто „суверенија“ у свом одлучивању од Чешке и Пољске – а, чини се, дакле, и од целе Европске уније, у којој су и јавно мњење и политичари углавном противници противракетног штита у Чешкој и Пољској.

Поставља се питање, ако је Обама у свом првом сусрету са руским председником Димитријем Медведевим почетком априла 2009. изјавио да САД и Русија треба да „ресетују“ своје односе, зашто је Обама решио да, врло брзо после тога, обнови једну од највећих тачки раздора у руско-америчким односима које му је у аманет оставио његов претходник у Белој кући? Поготову јер су, у новембру 2008, непосредно после избора, пољским званичницима чланови Обаминог тима изјавили да противракетни штит треба да буде размештен „тек када се докаже да је технолошки изводљив“. Или, зашто Обама није једноставно прихватио да поново разговара о руској понуди о заједничком коришћењу радара за рано упозорење у руским базама у Армавиру (јужна Русија) и Габали (Азербајџан) као основи за успостављање заједничког мониторинга, чиме би и на делу показао спремност за „ресетовање“ односа? Не би ли то било управо у духу Обаминог прокламованог „мултилатерализма“ и тешње међународне сарадње у решавању глобалних безбедоносних проблема, не би ли то смањило често помињану могућности обнове Хладног рата у неком новом облику?

Додатну забуну у цео овај контекст уноси и изјава Заменика председавајућег здруженог штаба Војске САД, генерала Џејмса Картрајта, који је крајем марта 2009, како преноси часопис Тајм, оценио да су „балистичке ракете застареле отприлике колико и електронска пошта... Нико то више не користи. Разумете?... Нема тог глупака, тог непријатеља који би био толико будаласт да крене на нас минимално-енергетском [тј. балистичком – прим. аут.] путањом. Ма хај'те, молим вас. Једноставно нема разлога за то. Мислим, чак су и људи из такозваног Трећег света отишли даље од тога.“

А и сама противракетна одбрана се још није показала као нешто што може да функционише. У фебруару 2009, др Чарлс Мекуири, директор Пентагона за операционе тестове и процене, сведочио је пред Војним поткомитетом за стратешке снаге америчког Конгреса да „једноставно није обављено довољно тестирања која би омогућила“ висок степен сигурности у систем противракетне одбране.

И по питању самог Ирана постоји консензус да он још нема ни ракете адекватног домета, а ни нуклеарни капацитет за производњу балистичке ракете која би угрозила Европу или САД. Генерал Дејвид Петреус, командант Централне команде војске САД, рекао је за америчку Фокс телевизију крајем марта 2009 да је Иран „више година удаљен“ од развијања нуклеарног оружја. „Они поседују ниско-обогачени уранијум, отприлике онолико колико би им било потребно за можда један комад оружја, али има још много, много корака који су неопходни... Морате да га [уранијум] високо обогатите.“

А још у новембру 2008. је француски председник Саркози поручио Вашингтону, током заједничке конференције за штампу са Димитријем Медведевим: „Постављање система противракетне одбране не би донело ништа у погледу безбедности. Само би закомпликовало ствари, и вратило их уназад.“

Што изгледа да Обама, упркос својој „миротворачкој“ реторици, и чини. Дакле, не „ресет“ већ рикверц.

Разуме се, никада се у потпуности не може искључити могућност да једног дана нека држава, па чак и група терориста, не дође у позицију да лансира, макар као и део „самоубилачког напада“, некакво оружје за масовно уништење према САД. Опет, поставља се питање зашто су САД земља која убедљиво највише инсистира на таквој опасности. Да ли друге технолошки напредне земље мање маре за своју безбедност? У то је тешко поверовати. И, опет, зашто, ако чак и само потенцијална опасност постоји, не направити кораке ка стварању једног глобалног противракетног система, под заједничком контролом више, а не само НАТО земаља? Таква понуда је на столу још од 1992. године, када је руски председник Јељцин у свом говору пред Саветом безбедности УН (31. јануара, 1992.) изјавио да, још увек сматрајући да је Споразум о антибалистичким ракетама „важан фактор одржавања стратешке стабилности у свету“ Русија „спремна да развија а затим створи и заједнички управља системом глобалне одбране“ (наместо Регановог предложеног система „Звезданих ратова“, који је био семе из којег су се изродили садашњи амерички програми противракетне одбране).

Можда одговор на горе-наведене недоумице ипак лежи у чланку из часописа „Форен аферс“, тласила америчког Савета за међународне односе, за април-мај 2006, аутора Кир А. Либера и Дерила Г. Преса, под насловом „Успон америчке нуклеарне премоћи“:

„Вероватно ће Сједињене Државе ускоро бити способне да униште далекометне нуклеарне арсенале Русије и Кине путем првог удара.

Америчко ваздухопловство је завршило са опремањем својих Б-52 бомбардера крстарећим ракетама са нуклеарним бојевим главама, које су вероватно невидљиве за руске и кинеске против-ваздушне радаре. А Ваздухопловство је такође унапредило авионику својих Б-2 невидљивих бомбардера, омогућавајући им лет на изузетно ниским висинама како би избегли чак и најнапредније радаре.“

Ако се, дакле, размишља о опцији нуклеарног „првог удара“, онда противракетна одбрана добија свој пуни, иако потпуно ирационални, тј. боље рећи, цитирајући генерала Картрајта, будаласти смисао. Јер, противракетна одбрана би требало да „покупи“ оно мало противничких балистичких ракета које би преживеле тај први удар, тако доносећи могућност „победе“ у нуклеарном сукобу (како би цела планета изгледала после једне такве „победе“ је посебно питање). Зато је некадашњи Споразум о антибалистичким ракетама, који је трајао од 1972. до 2002, када је администрација Џорџа Буша млађег објавила да га једнострано напушта, сматран стубом нуклеарне стратешке стабилности. Док год је противракетна одбрана била уско ограничена на обе стране (САД-СССР), постојала је „равнотежа страха“, која је гарантовала „међусобно уништење“ у случају да једна страна покуша да нападне другу. Оног тренутка када друга страна крене у развијање противракетне одбране, то другу страну тера да предузима додатне офанзивне мере, тј. у нову трку у наоружању, како би предупредила могућност да друга страна стекне стратешку предност и могућност извођења успешног „првог удара“ и „победе“ или уцењивања које би се можда завршило и у капитулацији слабијег, тј. оног без система одбране. У „стара, добра времена“ Хладног рата знало се и то колико је опасно и само уверење да се некако може „победити“ у нуклеарном рату или стећи стратешка премоћ, јер би то само по себи већ представљало искушење за лансирање „првог удара“. Али, та архитектура је очигледно пала у воду. Једино што је могло да је истински замени, након пада Берлинског зида и „краја идеологије“, било је истински заједничко глобално управљање нуклеарном безбедношћу. Таква понуда се од новог америчког председника, међутим, још није чула.

Уместо тога, чује се општа прича о томе како би било лепо да се створи свет без нуклеарног оружја, иако се Обама и ту оградио, рекавши да се то вероватно неће десити за његова живота (његов саветник за контролу наоружања, Гери Сејмор, био је експлицитнији, објашњавајући лондонском Телеграфу да је Обамин позив био заправо само „покушај да се заузме 'позиција моралне супериорности' ради појачања притиска на земље попут Северне Кореје и Ирана“). А ово последње је практично и осигурано даљим инсистирањем на противракетној одбрани која није заједничка на глобалном нивоу. Јер, ко ће убедити нуклеарне силе (Русију и Кину на првом месту) које остану ван система противракетне одбране да треба да смањују своје арсенале, знајући да, што мање ракета имају, то је лакше за „непријатељску“ противракетну одбрану да неутралише њихов арсенал и доведе их у позицију стратешког пораза и могуће капитулације. Уосталом, да не цитирамо само Русе, ево шта је званична Кина (Народни дневник, мај 2007.) имала да каже по питању размештања противракетног штита:

„САД настоје да разместе базе на [територији] својих европских савезника [и], ако у томе успеју, да изграде базе за ракете-пресретаче и радаре.

Тада ће систем противракетне одбране добити свој облик, са [америчком] домовином у средини, и Источном Азијом и Европом на крилима.

Садашњи распоред је... непосредно и у потпуности усмерен против Русије и Кине заједно, што је и прави разлог за снажно противљење од стране Русије.“

Када се све сагледа, чини се да је на делу још једна од контрадикција по којима нови амерички председник већ постаје познат. Јер, примера ради, предложени војни буџет „голуба“ Обаме је заправо за пар процената већи од последњег буџета „јастреба“ Буша. Обамина екипа у америчком Министарству правде је од самог почетка ставила до знања да, осим громогласних објава да ће затворити озлоглашени затвор у бази Гвантанамо, не намерава да се одрекне осталих „погодности“ које је наследила од Буша млађег, према којима се амерички грађани и даље могу некажњено прислушкивати, пратити и надгледати а страни држављани киднаповати и затварати у тајним затворима без могућности саслушања пред судом или правне помоћи. И, наравно, уз најаве о „повлачењу“ из Ирака (где ће, ипак, како ствари стоје, остати 50-ак хиљада америчких војника), дошле су и најаве о „компензацији“ у Авганистану и Пакистану, у виду пар десетина хиљада нових војника, као и додатне, знатно повећане наруџбине за већ озлоглашене беспилотне летилице које сеју смрт међу авганистанским и пакистанским цивилима.

Све ово је посебно погодило многе западне Европљане, који су гајили велике наде да ће са новим председником САД дунути и неки нови ветрови. Како пише Роберт Кејген за Вашингтон пост од 5. априла 2009, након што је Обама изнео своје планове за Авганистан, Пакистан и Иран, један искусни француски новинар Кејгену се поверио следећим речима: „Сви смо толико изненађени. Он је тако... амерички!“

На страну разочарење сензибилног Европљанина чињеницом да један амерички председник има „америчке“ особине, вреди на крају цитирати једног другог Американца, већ поменутог генерала Картрајта који је процене и планове сопственог војног естаблишмента поставио у нешто реалније оквире:

„Реалност је да способност да се држи корак са променама, да се надмудри противник, да се буде на правом месту у право време, никад није била јача страна војске. Наше претпоставке су скоро увек погрешне.“

С тим што погрешне процене о мудрости постављања антиракетног штита могу да проузрокују штету најширих размера. Али, знајући и колики су амерички буџети за нова „чуда одбране“, да је на пример, само за програм „Звезданих ратова“ од 1983. до данас потрошено преко 120 милијарди долара – а да су постављене тек основе онога што је првобитно замишљено – постаје јасно зашто је противракетна одбрана ипак, бар неком, „неопходна“. Па макар и претпоставке биле погрешне. Са америчким војно-индустријским комплексом није успео да се носи ни човек из његових редова, генерал и потоњи председник Двајт Ајзенхауер, чије се упозорење о растућој моћи тог комплекса и његовој опасности по америчку демократију, након скоро пола века, цитира и дан-данас. Онда можда и није чудно ако је Барак Обама, попут др Стрејнцлава – а и већине својих послератних претходника, решио да научи да престане да се брине и да воли противракетну одбрану. Мада, сви знамо како се тај филм завршио.